ringen die VAN BINNEN UIT zich ontwikkelen" ... tusschen twee haakjes: waar blijft hier God, waar de wet, waar de ingang van het Woord in de wereld en in de geschiedenis, waar de menschwording van den Zoon, waar de van boven af inbrekende openbaring??? gereformeerde N. S. B.-ers, moet ge nog langer Uw God hier helpen verloochenen???... (Een proces is) „dus een voortgang waarin HETZELFDE voortdurend ANDERS wordt"... tusschen twee haakjes: waar blijft hier Paulus' onderscheiding tusschen heidendom en christendom, tusschen Israël naar het vleesch, en Israël naar den geest, tusschen doode takken en nieuwe loten? moet gij, gereformeerde N. S. B.-ers, nog langer Uw God hier helpen verloochenen???... „Anders gezegd" (de lezer verstaat, dat we nu weer de Eigen Woorden des Hoofdkwartiers geven) „anders gezegd: alles wat zich ontwikkelt, ontwikkelt dus ZICH; dat „ZICH" is hetgeen in alle verandering tevens het BLIJVENDE is"... tusschen twee haakjes, hier is dus de algemeene regel, die over alle levensgebieden doorgaat; de „idee" der „kerk" zette ZICH dus eenvoudig voort toen het vleeschelijke Jodendom zich ontwikkelde tot het christendom; dat „zich" was het blijvende daarin; zult ge nog langer uw bijbel laten verknoeien, gereformeerde N. S. B.-ers???... We vervolgen: „Bij ons onderwerp" (aldus het Hoofdkwartier) (is dit „zich", dat in alle verandering tevens het blijvende is) „dus de BLIJVENDE staatsidee, die VOORTDUREND een ANDERE bijzondere staatsvorm WORDT". (3, 8).

Men ziet het: het Generale Hoofdkwartier laat „zich" gelden in deze officieele staatsleer. Men moet er niet omheendribbelen: dit is het puurste hegelianisme. Men meent het heel erg met dat „ZICH"; daarom staat er ook, twee bladzijden verder: dat de mensch bestemd is, om door het denken zijn dierlijkheid tot menschelijkheid op te heffen (knappe mensch; maar gereformeerde N. S. B.-ers moeten niet langer laten trappen op hun geloofsbelijdenis inzake wedergeboorte en bekeering). En nu hebben we verleden week al gezien, dat de Heeren des Hoofdkwartiers den godsdienst hebben ondergebracht bij de cultuur. En hoe kómt nu de mensch tot het DEELNEMEN aan het eigenlijke cultuurleven, d.i. aan kunst, godsdienst, wetenschap of wijsbegeerte (zoo staat het er, 3, 10)? Wel, hoor het recept: hij moet zijn eigen diepste wezen (wat is dat voor een ding, K. S.?), dus zijn wezenlijke (! K. S.) bestemming (wezen schijnt bestemming te wezen, alles gaat holderdebolder door elkaar, K. S.) willen verwerkelijken, hij moet willen zich zélf te zijn (als hij tenminste onder de veelheid der leermeesters buiten den bijbel om, zichzelf, zijn wezen, pardon, zijn diepste wezen, zijn eigenlijke bestemming, ontdekken kan, wat ik, arme, niet kan, ik, K. S.). Zoo staat het er letterlijk. En dan komt weer dat verraderlijke, wijl alle wedergeboorte-bekeering-belijden hónende „zich" des Hegeliaanschen Hoofdkwartiers: „De mensch, die dit wil, is de waarlijk VRIJE mensch, want vrij is hij, die ZICH bestemt tot het verwerkelijken van EIGEN bestemming".

Natuurlijk kan men dit allemaal in Rusland óók zeggen. Ja, nog sterker: juist ómdat Rusland het zoo zei, daarom is tenslotte Rusland Rusland geworden. Want in dit gefilosofeer is elke revolutionair geworden tot de keerzijde van den reformator, is elke anders-heid de keerzij van wat er was.

Het is, alsof de Heer Hoofdkwartier-Penvoerder dit besef zelf als gravamen min of meer bij christenen ondersteld heeft; hij maakte er althans een nootje aan den voet der pagina bij. Alwaar hij schreef: „Indien we ons betoog niet zuiver formeel wilden houden, hadden we kunnen zeggen, de ware vrijheid is, zich bestemd te weten door, en daarom zich over te geven aan, den wil Gods".

Natuurlijk moeten we aannemen, dat de Auteur gemeend heeft, dat zijn tekst zich met deze noot verdroeg.

Maar die onderstelling laat ons dan geen andere conclusie over, dan dat hij wetenschappelijke kinderpraat voor den dag brengt. Want in de eerste plaats zou ik wel eens willen weten, hoe iemand een conceptie, als hij in den tekst gaf, zuiver formeel kon noemen; in de tweede plaats, hoe hij een zuiver formeel betoog kon geven; in de derde plaats hoe hij het zuiver formeel kon houden; in de vierde plaats, wat hij toch eigenlijk wel voor het niet-formeele gedeelte overhoudt, als hij spreekt over „zich", en over „ontwikkeling", en over „staatsleer", en „zedelijke verhoudingen", en zoo. Het redeneeren over een blootformeel betoog is hier dwaasheid. Dit is geen „formeel" betoog, waarin men óók nog zijn God inwringen kan. Het is materiëel heidendom, met geen haartje formeels; een haartje is trouwens niet „formeel". Het is hier hetzelfde filosofische heidendom, dat Marx en Engels gepakt heeft in den aanvang van hun ontwikkeling, met als gevolg, Rusland.

Van hieruit komt dan het Generale Hoofdkwartier tot de leer omtrent de CONTINUITEIT en de DISCRETIE.

Maar omdat het woord discretie aan onze kerkelijke menschen óók bekend is uit artikel 8 der Kerkorde (een dominee naar artikel 8 heeft immers gave van discretie), en omdat dit woord dus eenige toelichting vraagt, nu we hier deze N. S. B.-filosofie-van-artikel-8 het in heel ánderen zin hooren bezigen, is het beter, ook terwille van de ruimte, dit puntje maar te bewaren tot het volgend nummer.

K. S.

Nog eens: Ds Dresselhuis over „zekere zijde".

Ds Dresselhuis werd onlangs door mij hier vermeld. Ik herinnerde eraan, dat hij in „De Rotterdammer" degenen, die den Calvinistenbond hadden gecritiseerd (en dat was de heele gereformeerde pers, zoover zij zich erover uitgesproken had, en zoover zij niet door bestuursleden geredigeerd werd) had aangediend met „zekere zijde". Van „zekere zijde, o.a. Dr K. Schilder, was op dezen Bond ernstige critiek uitgeoefend".

Thans schrijft Ds D. mij een brief, waaruit hij graag vermeld ziet, dat — (ik citeer letterlijk) — „de uitdrukking „van zekere zijde" door Ds D. „in het minst niet kleineerend is bedoeld"; dat dit z.i. „uit het verband toch ook duidelijk blijkt". Dit laatste wordt dan door Ds D. zóó bedoeld: hij heeft toch immers gezegd, dat van die zekere zijde „ERNSTIGE CRITIEK" geoefend is? „Ernstig" werk — ik spreek nu maar weer vrij — is toch lang niet mis.

Ik veroorloof mij enkele opmerkingen.

a) Ds D. tracht mij onder beroep op een particulier schrijven van vroeger duidelijk te maken, dat hij zelf ook wel aan die „zekere zijde" plaats kan nemen. Ik ga daar niet op in, want dan zou ik uit persoonlijke correspondentie moeten gaan bewijzen, dat ik in den laatsten tijd zijn (overigens bij mijn weten nooit publiek gemaakte) critiek op den Calvinistenbond allerminst „ERNSTIGE critiek" noemen kan. En Ds D. wil, dat wij, hem rangschikkende onder de „zekere zijde", hem dan ook rangschikken onder de menschen van ERNSTIGE critiek?

b) Ds D wijst erop, dat hij geschreven heeft: indien de nederl. afd. (waarvan???) het voorbeeld van haar engelsche zusterorganisatie gevolgd had, zou deze critiek allicht voorkomen zijn. Volgens hem ligt daarin opgesloten, dat die critiek z.i. gegrond was. Ik veroorloof mij de tegenopmerking, dat in één adem eraan toegevoegd werd, dat er ook dán toch weer „de NOODIGE MOEILIJKHEDEN" („noodig"!) in den weg zouden zijn gelegd. Als ik zulke hypothesen tot de „ernstige waarschijnlijkheidsberekening brengen moet, dan kan ik Ds D.'s achteraf-gegeven verklaring omtrent die „ernstige" critiek niet zeer „ernstig" noemen.

c) Het „ernstigste" is voorts, dat ik heelemaal niet heb geëxegetiseerd, wat Ds D. schreef, de benaming van „zekere zijde" gebruikende. Ik heb alleen maar geconstateerd, dat hij het grootste deel van zijn broeders samenvat onder een betiteling, die, naar ieder weet, ook van den kant van anti-gereformeerden heel gewoon is, als zij gebrek aan argumenten hebben, en daarom wat leelijk gaan doen tegen ons. De goede bedoelingen van Ds D. geven mij heel weinig, want ik heb het niet over „zielen". Ik heb het over wat er staat, en over den indruk, dien het maakt. Ds D. moet zelf weten, hoe hij de gereformeerde pers betitelen wil, als hij in Londen geweest is; hij vergunne mij het recht, zijn spreekwijs zonder kommentaar verder door te geven aan het gereformeerde volk.

d) Dat Ds D. de van „zekere zijde" uitgebrachte critiek nu achteraf komt verduidelijken als dégelijke critiek, verblijdt me heelemaal niet. Het kan mij niet schelen, of iemand me na een paar jaar komt vertellen, dat ik het enkele jaren geleden zoo netjes gedaan heb. Vooral niet, als ze dan tegelijk spreken over de „noodige moeilijkheden", die er toch gekomen zouden zijn, ook al had de critiek haar zin gekregen. Zulke komplimentjes over mijn „ernst" ontroeren me niet. Ik heb liever, dat men er naar dóét; en, als men dat niet wil, dat men dan maar precies zegt, waarom niet. En dan voor de ooren van het gereformeerde volk, niet aan het adres van „zekere zijde" oden wijdende, die den klank hebben van satiren. Misschien ben ik wat erg lastig, maar dat komt er nu eenmaal van, dat mij tenslotte de bedoelingen van Ds D. wél schelen kunnen, als we elkaars „ziel" bewerken, maar me heelemaal niet interesseeren, als het over záken loopt. Ik constateer, dat Ds D. de uitgebrachte critiek van enkele jaren geleden „ernstig" genoemd heeft, en dat hij nú verklaart, dat dit niet beteekent „scherpe" critiek, maar critiek, die lang niet mis was. Welnu, — op het oogenblik constateer ik, dat de zoete geur van deze achteraf gegeven exegese volgens mijn waarneming ingaat tegen het aroma van Ds Dresselhuis' Rotterdammer-artikel. Dit zal ik zoo blijven voelen. En verder let ik op wat Ds D. gaat dóén. Indien hij de dáden gaat doen, die m.i. de eenige consequentie zijn uit de erkenning, dat de critiek der gereformeerde pers in bovenbedoelden zin „ernstig" was, DAN zal ik constateeren, dat na verschijning van dit nummer inderdaad Ds D. de critiek „ernstig" is gaan zién. Zién is nog wat anders dan „noemen".

K. S.

Calvinistenbond-puzzle.

Nu we op verzoek van Ds F. Dresselhuis nog eenmaal het woord genomen hebben over den Calvinistenbond, moeten we even een interruptie van het bovenstaand artikel verduidelijken. Ik herinnerde eraan, dat Ds F. Dresselhuis in „De Rotterdammer" heeft geschreven, dat de Nederlandsche Bond van Calvinisten een andere zienswijze heeft getoond te hebben dan haar zusterorganisatie in Engeland. Hij spreekt in hetzelfde verband van de Nederlandsche AFDEELING. Daarbij interrumpeerde ik zooeven: afdeeling, ... waarvan? Indien er al een internationale organisatie is, waarvan een AFDEELING bestaat in Nederland, kan dan één mijner lezers me de bladen toezenden, waarin van dit geweldige feit met de noodige uitvoerigheid omtrent grondslag, beteekenis, doel, werkwijze etc., mededeeling gedaan is? Zoo niet, dan zullen we moeten onthouden, dat volgens Ds F. Dresselhuis de nederlandsche afdeeling bestaat, en dat de bestaande Calvinistenbond zoo'n afdeeling is, in Nederland. Of moeten we ook deze terminologie weer exegetiseeren? Dat wordt dan een derde exegetische moeilijkheid.

K. S.

De N.S.B., wel en niet debatteerende.

Verleden week beloofde ik, de te Zwolle ingeleverde, en uit „Volk en Vaderland" overgeschreven „vragen" toch nog te behandelen, als de lezers het wilden. Eén van hen meldde zich. Ik hoop aan 't verzoek te voldoen, maar vanwege de plaatsruimte laat ik het nog even wachten. Wat in 't vat is...

K. S.

Assistentie en Kampen.

Verleden week meldden de dagbladen, dat een lid der theologische faculteit der Vrije Universiteit een tijdlang geassisteerd geweest is door een promovendus. Deze mededeeling verblijdt me. Ze bevestigt, wat ik schreef in „Afbouw" (geschreven indertijd naar aanleiding van de kwestie van het Kamper promotierecht), dat hoogleeraren, die promoveeren kunnen, voor de practijk van hun eigen onderwijs over HEEL de linie (want, gelijk de gepromoveerde bij zijn promotie terecht opmerkte, kan men iemands levenswerk niet in stukjes knippen) profijttrekken van de promovendi. Een kind weet dat, bij eenig nadenken. Zulke hoogleeraren hebben daar heel veel gemak van, voor heel hun PRACTIJK; ook voor de OPLEIDING dus, waaraan zij, aanstaande predikanten tot het candidaatsexamen leidende, zich geven. Ook aan de V. U., volgens overeenkomst met de Gereformeerde Kerken.

Ons blad spreekt zich niet uit over de promotiekwestie van eenige jaren geleden, men weet dat. Maar ons blad behoeft niet te doen, alsof het niet zou kunnen constateeren, dat dus voor de OPLEIDING de hoogleeraren, met wie de kerken een contract (in faculteitsverband) aangingen, over gemakken en assistentiemogelijkheden beschikken, die de hoogleeraren, met wie de kerken niet in contract doch in „verbond" leven, missen. Een feit constateeren staat elk nuchter mensch vrij.

In verband hiermee lijkt het den redacteur van deze rubriek een heel ernstig verlies, dat onlangs het lectoraat te Kampen door de generale synode is afgeschaft. Dat beteekende alweer verlies van personeel. Terwijl de propaedeuse en ook de opleiding voor het candidaats-examen aan de V. U. beschikken kan over de „assistentie" van hoogleeraren uit andere faculteiten. Het wordt tijd, hierop toe te zien, opdat er rechte verhoudingen komen. Er moet voor Kampen meer geld komen. Want er is te kort.

K. S.

VRAGEN VAN GEESTELIJK EN ZEDELIJK LEVEN

Nu er al sedert een paar weken geen vragen meer bij me liggen, die om antwoord roepen — althans om een antwoord in deze rubriek — lijkt het me een geschikt oogenblik, om de vragen zélve eens te laten spreken.

Want vragen vrágen wel altijd alleen, maar onbedoeld zéggen ze óók iets, zeggen ze soms véél.

Wie uit een bepaalden kring, als b.v. de lezers van ons blad, aldoor allerlei vragen ontvangt, merkt daaruit, naar welk territoir vooral op het afgebakende gebied de belangstelling in zulk een kring zich richt, of althans wáár men de meeste moeilijkheden vindt; ook, hoeveel of hoe weinig inspanning men zich getroost, om op opkomende vragen zelf het antwoord, en van moeilijkheden waarop men stuit, zelf de oplossing te vinden; al verder: hoeveel hulp men zoekt of niet zoekt, vindt of niet vindt in den kring waarin men leeft enz., enz.

Dat maakt het verzorgen van een rubriek als de mijne inderdaad interessant en leerzaam.

Het zou misschien ook interessant en leerzaam voor m'n lezers kunnen zijn, als ik de vragen, die over een tijdperk van eenige jaren bij me inkwamen, eens voor hen ging rubriceeren, om er dan t.o. van de punten die 'k daareven noemde m'n gevolgtrekkingen uit te maken.

Dat ondernemen is me evenwel te gevaarlijk om me eraan te wagen. Ten eerste, omdat de gegevens te onvolledig zijn, om er algemeene conclusies op te bouwen; en ten tweede, omdat die conclusies licht onrecht zouden kunnen doen aan wie zekere vragen stelden, en anderen zouden kunnen afschrikken, vragen die ze hebben in te zenden.

Maar één ding acht ik me wèl verplicht te doen, n.l. de aandacht te vestigen op het gebrek aan vertrouwen en vertrouwelijkheid, dat er in den kring, waarin ons blad gelezen wordt — want dáárover alleen gáát het nu natuurlijk — blijkt te bestaan.

Gedurig-aan komen allerlei vragen bij me in — méér dan onze lezers kunnen vermoeden, omdat juist dáárvan vele niet geschikt zijn voor beantwoording in ons blad, en bij particulier schrijven door mij beantwoord worden — die, als er de noodige openhartigheid was in den dagelijkschen omgang, en vooral tegenover ouders, leeraar, of broeders en zusters van meer ervaring, nooit aan mij geadresseerd waren geworden.

Dat zijn dan vooral vragen die een min of meer intiem karakter dragen, en inzonderheid die verband houden met het sexueele leven.

Nu bedoel ik allerminst, me aan dergelijke vragen te onttrekken. Integendeel, als iemand in eigen kring het licht of de hulp niet kan vinden die hij behoeft, en ik in staat ben die te geven, zal 't me een voorrecht zijn den verlegene te helpen.

Maar ik heb sterk den indruk, dat men vaak met voorbijgaan van personen in eigen omgeving, zich tot mij wendt.

Jonge menschen schrijven me over moeilijkheden, waarin ieder verstandige vader of moeder in staat is raad te geven. Leden der gemeente over zaken, waarin hun Dominé, Ouderling, of oud-onderwijzer hun even goed, dank zij de kennis van hun persoon en omstandigheden zelfs duizendmaal beter, van dienst kunnen zijn.

Dàt nu màg niet.

We mogen de leiding en steun, die God ons voor ons geestelijk en zedelijk leven gaf in ouders, ambtsdragers en gemeenschap der heiligen, niet voorbijloopen, om die ver-af te zoeken. Daarmeê zetten we Gods orde op zij, schaden we ons zelf, en snijden we anderen de gelegenheid af om ons te dienen in 't ambt dat God, óók om onzentwil, hun gaf, of om „hun gaven en krachten te onzen nutte en tot onze zaligheid aan te leggen".

O, *ik weet, weet het bij eigen ervaring, hoeveel* gemakkelijker het ons valt, juist ons aller-intiemste leven bloot te leggen voor een vreemde dan voor menschen die ons ná bestaan, of met wie we dagelijks in aanraking komen.

Maar deze valsche schaamte, die overigens geheel onberedeneerd en ons-zelven een raadsel en ergernis kan zijn, moeten we niet sparen. Ze moet bestreden en overwonnen worden.

Ze moet het, om haar verwoestende werking in 't leven, in de gemeenschap der heiligen, in het kerkelijk leven vooral.

Ze moet het bovenal, omdat ze vaak, onbewust, een uiting is van gebrek aan ootmoed en oprechtheid; van onwil om door anderen zóó gezien te worden als we toch in waarheid zijn; een pogen om voor die ons kennen een mooier gestalte en een vromer schijn op te houden dan in overeenstemming is met de waarheid; een vasthouden aan de zonde, die onze catechismus brandmerkt als een eigen werk des duivels.

Zien we toch toe, dat we in dezen strik niet vallen.

Aan den anderen kant, zullen ook ouders en ambtsdragers ernstig moeten toezien, dat ze, door zèlf oprecht, ootmoedig, zachtmoedig, begrijpend en bereid om te helpen en te steunen, tegemoet te treden die God aan hun opzicht en leiding toevertrouwde, het vertrouwen winnen, en het zoeken van raad en hulp gemakkelijk maken.

En die roeping hebben we, als christenen, allen tegenover elkaar.

Dit was één der gedachten die de bij mij inkomende vragen wekten. En 'k ben er niet gerust op, dat het overbodig was, ze hier uit te spreken.

B. F.

Correspondentie.

M. W. R. te H.:

Mag ik U, voor antwoord op Uw vragen betreffende het gebruik van het kruisteeken, verwijzen naar de interessante artikelen, die Dr Thijs daarover schreef in de nos 15—25 van den 12den jaargang van ons blad? U zult daar wel vinden wat U zoekt.

B. F.

ZIELKUNDE

Voorloopige samenvatting.

Binnenkort zal ons blad in vacantieformaat verschijnen. Gedurende de zomerperiode zullen uit den aard der zaak onze artikelen worden onderbroken. Met het oog daarop schijnt het ons thans gewenscht een voorloopige thetische samenvatting te geven van hetgeen in de laatste maanden door ons werd geponeerd.

* * *

1. Onze belijdenisschriften stellen zich op dichotomistisch standpunt. Het duidelijkst blijkt dat wel in Art. 37 van de Nederlandsche geloofsbelijdenis en in Zondag 22 van den Heidelbergschen Catechismus.

Dit zijn evenwel niet de eenige plaatsen. Al dadelijk is antwoord 1 van den Catechismus ongetwijfeld dichotomistisch bedoeld („dat ik met lichaam en ziele mijns getrouwen Zaligmakers Jezus Christus eigen ben."). Het zelfde kan gezegd worden van Zondag 12, antwoord 34.

* * *

2. De Gereformeerde dogmatici spraken van twee onderscheiden substanties waaruit de mensch is gevormd. Hiermede bedoelde men iets anders dan hetgeen door het Roomsche en Doopersche dualisme werd gepredikt. Nimmer is het de bedoeling geweest van deze dogmatici om het zoo voor te stellen, alsof het lichaam het lagere was, in den zin van het minderwaardige. Lichaam en ziel beide zijn door God geschapen en zijn een eenheid in den eenen individueelen mensch. Weliswaar brengt de dood scheiding tusschen die twee, maar door het werk van Christus wordt de genade der opwekking niet alleen over de ziel of den geest, maar ook over het lichaam uitgestrekt, 1 Cor. 15. Lichaam en ziel worden weer vereenigd in den dag van de wederkomst van Christus.

* * *

3. De Gereformeerde dogmatiek heeft op het voetspoor van de uitspraken van de oude concilièn steeds onderscheiden tusschen het „ik" of de „persoon" en de „natuur" des menschen. In verband met de christologie heeft men speciaal deze onderscheiding toegepast in dien zin dat men zeide dat Christus een goddelijke Persoon, een goddelijk „Ik" en geen menschelijk „ik" bezat. Vandaar dat men steeds poneerde dat Christus een onpersoonlijke menschelijke natuur had aangenomen. Waarmede men wilde uitdrukken, dat Christus wel de volkomen menschelijke natuur, maar geen menschelijke persoon bezat.

* * *

4. De leer omtrent het „ik" des menschen heeft in de theologie speciaal de aandacht o.a. in het leerstuk van de heiligmaking. Op duidelijke en kernachtige wijze werd daarover o.a. geschreven door Dr A. Kuyper in zijn werk „De gemeene gratie", speciaal Deel II, bld. 301—311.

* * *

5. Intusschen is met deze gegevens niet elk psychologisch probleem opgelost.

Immers, eenerzijds moeten wij handhaven de gedachte dat God de onsterfelijke ziel des menschen schept. Anderzijds valt het bestaan van psychische erfelijkheid niet te ontkennen.

Hieruit volgt de moeilijkheid dat eenerzijds het ontstaan van den onsterfelijken geest of de onsterfelijke ziel zonder eenigen twijfel uit Gods scheppende werking moet worden verklaard, maar dat anderzijds er toch ook een genetisch verband moet worden aangenomen tusschen de psychische gesteldheden van de kinderen en die van de ouders. Deze twee gegevens schijnen echter tegenstrijdig en deze tegenstrijdigheid vraagt een verklaring of een oplossing.

Maar dit is de eenige moeilijkheid niet. Zonder twijfel staat het vast dat de zaadcel en de eicel uit welke God het nieuwe wezen bouwt leven, ook vóór het oogenblik van de bevruchting. Nu is echter leven nimmer een „zijn in een neutrale situatie". Ook dit leven van zaadcel en eicel heeft een „kleur".

Daarbij komt dat deze zaadcel en eicel beide een zekeren aard, een zekere natuur vertegenwoordigen. Er is in het vleesch immers onderscheiden aard. Paulus zegt in 1 Cor. 15 eenerzijds dat vleesch vleesch is, maar anderzijds dat elk vleesch zijn eigen aard, zijn eigen type heeft.

In het oogenblik dus waarop zaadcel en eicel samenkomen, is daar reeds een kiem voor een levend wezen, dat een bepaalde kleur, een bepaald type vertegenwoordigt. Dit type is het type mensch. Het stoffelijke bestaan van het vleesch is getypeerd naar den aard: vleesch der menschen en het leven in dat vleesch is menschelijk leven. Deze laatste gegevens kunnen niet ontkend worden en vinden ook bewijs door hetgeen de Schrift over de natuur en het vleesch der menschen zegt.

* * *

6. Daarbij komt nog een andere moeilijkheid. De woorden die de Schrift gebruikt voor „ziel", schijnen een verscheiden beteekenis te kunnen hebben. Dit geldt vooral van het in het Nieuwe Testament gebruikte woord „psuchè".

POPULAIR-WETEN-SCHAPPELIJKE SCHETSEN

De Spurgeon-Herdenking.

VII. (Slot.)

Spurgeons Tabernakel II.

De Tabernakel is een der merkwaardigste kerkgebouwen van Engeland. Van geschilderde ramen, altaarstukken, beeldhouwwerk of eenigerlei uitwendige versiering is hier niet de minste sprake. Er is niets overbodigs, alles is aangelegd op de practische behoefte: dat er veel menschen zitten en hooren konden. Heerschend middelpunt er van is het platform. „Ik kan", zegt Spurgeon, „terwijl ik predik niet als een standbeeld op één plek blijven staan, maar geef de voorkeur aan ruimte, zoowel van denkbeelden als van beweging". Rondom het platform cirkelt zich de reusachtige ruimte die 5000, met de staanplaatsen wel 7000 menschen kan bevatten. De drie gaanderijen, welke zich amphitheatersgewijze over heel dit gebouw uitstrekken, zijn door volstrekte vermijding van hoeken zóó ingericht, dat ieder den prediker niet alleen goed hooren, maar ook goed zien kan. Spurgeon noemt den geluid-gang in den Tabernakel „een ware triumf van de wetenschap der geluidsleer". De ventilatie was, evenàls de verlichting door 600 gaspitten, uitnemend. Het in- en uitgaan van het reuzengebouw geschiedde vlug en zonder gedrang. In enkele minuten verspreidde zich de schare door de zestien verschillende uitgangen.

De godsdienstoefeningen werden er zonder invoering van eenige nieuwigheid geleid. Geen muziek of eenig andere de zinnen streelende plechtigheid. De Tabernakel is wel het scherpst contrast met de Westminster-Abdij, die meer een mausoleum is dan een kerk; door Ten Kate terecht genoemd „de gebeeldhouwde kroniek van Engelands historie". En met de St. Paul-kathedraal, de grootste Protestantsche Kerk van de geheele wereld, welke in 35 jaar voor den ontzaglijken prijs van 1½ millioen pond sterling is gebouwd. Toen Beets, verrukt over de schoonheid, uitriep: „Welke steenen en welke gebouwen"! kreeg hij ten antwoord: „Een prachtig gebouw, maar helaas wordt er weinig Evangelie in gepredikt". In den Tabernakel was àlles gewijd aan de verkondiging van de blijde boodschap der zaligheid. Daar was het één machtige propaganda-vergadering voor het christelijk geloof.

Een samenkomst, vooral des Zondags, maakte op den vreemdeling die haar voor het eerst zag, een overweldigenden indruk. Zooveel menschen op één plaats vergaderd te zien tot den dienst des Heeren en de aanbidding Gods, welk een heerlijke aanblik! Spurgeon sprak in zijn preek meermalen uit, dat er nog zeven duizend waren overgebleven, die de knieën niet voor Baäl gebogen hadden.

„Een huivering beving mij", zoo schrijft Ds O. Funcke, „toen nu die duizenden (waarbij alle rangen en standen en zelfs verschillende nationaliteiten en rassen vertegenwoordigd waren) oprezen en een lied zongen, zoodat de drempels en ijzeren pilaren van het huis beefden". Bijna ieder had een Bijbel en een Gezangboek bij zich, die ook ijverig werden gebruikt. Hieraan kan menigeen onder ons een voorbeeld nemen. Naar een zanguitvoering zal men niet gaan zonder programma. En in geen geval met een half, doch altijd met een volledig programma. Maar al te velen hebben echter in de samenkomst alleen een Nieuw Testament met Psalmen bij zich — als het niet met een Psalmboekje, formaat als een lucifersdoosje, ophoudt. Zelf heb ik een kerkganger, toen hij zijn plaats had ingenomen, overluid hooren vragen: „Is daar ook een boekje?"

„Zeer aangenaam was het", zoo verhaalt Funcke, „overal te zien, hoe vriendelijk en hartelijk de lieden met elkander omgingen, en hoe velen elkaar na de preek beteekenisvol de hand drukten, alsof zij in betrekking tot het gehoorde een verbond wilden aangaan." [1])

Spurgeon toornde telkens tegen het „papier-Christendom" en betreurde het zeer, dat velen bij het verlaten der samenkomst en zelfs na het vieren van het H. Avondmaal elkaar als „ijsbergen" voorbijglijden.

Met het volste recht kon hij getuigen, „dat geen kerkgebouw meer en tot zoo veelvuldige doeleinden gebruikt werd als de Tabernakel. Des Zondags had er tweemaal een overbezette dienst plaats. Bovendien werd in een groote zaal met

1) O. Funcke, Beelden en Schetsen uit Engeland, bl. 92